

prof. dr hab. Małgorzata Ratajczak
Akademia Muzyczna
im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie

Kraków 4.07.2022 r.

**Recenzja Pracy Doktorskiej
mgr Agnieszki Kowaluk**

ZLECENIODAWCA RECENZJI:

Rada Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego im. Fryderyka Chopina w Warszawie. Zlecenie przyjęto na podstawie *ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tj. Dz.U. z 2017 roku poz. 1789.)*, *Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 roku (Dz. U. z 2018 roku poz. 261) w sprawie szczegółowego trybu przeprowadzania czynności w przewodach doktorskich, postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora art.179 ust 1 i 3 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 30 sierpnia 2018 r. poz. 1669).*

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ:

Praca doktorska mgr Agnieszki Kowaluk pod tytułem – *Łamanie standardów – żart i pastisz w muzyce ponad podziałami stylów na podstawie spektaklu „Czas dla nas – czyli muzyka i śmiech”* składa się z dzieła

artystycznego zapisanego na nośniku pendrive oraz jego opisu w postaci rozprawy pisemnej zawartej na 113 stronach. Dzieło zostało nagrane 25 maja 2019 r. w sali Ośrodka Kultury Ochoty w Warszawie z udziałem Agnieszki Kowaluk – głos operowy, Doroty Jarema – głos jazzowy, Anety Jaślar – głos radiowy oraz pianisty-akompaniatora Macieja Błaszczyka. Scenariusz i reżyseria spektaklu Filip Jaślar.

Spektakl Czas dla nas, czyli muzyka i śmiech, jak pisze autorka (...) zrodził się z potrzeby konfrontacji eksperymentu i marzenia ze sceną i publicznością. Dwie śpiewające kobiety: Dorota Jarema i Agnieszka Kowaluk, postanowiły się przekonać, czy to, co ich bawi i porusza, będzie atrakcyjne dla osób podobnych im wiekiem, bagażem doświadczeń i poczuciem humoru. Ich marzeniem było, aby wykonywane przez siebie lub przynajmniej nucone, doskonale znane i lubiane utwory muzyki klasycznej i rozrywkowej przenieść na estradę i nadać im choć odrobinę własnej osobowości (...).

Doktorantka nagrała w sposób klasyczny osiem utworów:

1. Habanerę (muzyka Georges Bizet, słowa Henri Meilhac)
2. Barkarolę (muzyka Jacques Offenbach, słowa Jules Barbier)
3. O mio babbino caro (muzyka Giacomo Puccini, słowa Giovacchino Forzano)
4. Walc minutowy (muzyka Fryderyk Chopin, słowa Wojciech Młynarski)
5. Z klatki piersiowej (muzyka Jerzy Wasowski, słowa Jeremi Przybora)
6. Seguidilla zakupowa (muzyka Georges Bizet, słowa Filip Jaślar)
7. La ci darem la mano (muzyka Wolfgang Amadeusz Mozart, słowa Filip Jaślar)
8. Nessun dorma (muzyka Giacomo Puccini, słowa Artur Andrus)

Spektakl ukazuje kobiety, które wychowały już swoje dzieci i teraz mogą troszkę odetchnąć, dla których praca zawodowa nie jest już walką o przetrwanie, które dysponują czasem wolnym i mogą go poświęcić na dawno odkładane ulubione zajęcia oraz rozwijanie osobistych pasji.

Całość spektaklu/recitalu poprowadzona jest bardzo przejrzyście, wszystkie sceny łączą się w przemyślaną całość, a głos doktorantki brzmi pięknie w całej skali i słucha się go z ogromną przyjemnością, zarówno w repertuarze klasycznym, jak i rozrywkowym. Jest to absolutnie wyjątkowe przedsięwzięcie! Połączenie różnych gatunków muzyki, od klasyki aż po disco polo, we wspaniałych aranżacjach i z ogromnym smakiem, to nie lada wyzwanie dla artystów. Cienka linia między pastiszem a kiczem absolutnie tutaj nie została przekroczona! Wszystkie nagrane utwory zostały poddane różnym transformacjom w celu uczynienia z nich propozycji humorystycznych. Moim zdaniem udało się osiągnąć złożony cel w stu procentach!!!

Cześć opisowa dzieła artystycznego składa się z trzech mocno rozbudowanych rozdziałów, wstępu, zakończenia, bibliografii oraz scenariusza spektaklu *Czas dla nas, czyli muzyka i śmiech*. Zagadnieniem przewodnim dysertacji jest przedstawienie opery komicznej jako gatunku muzycznego podlegającego przekształceniom pod wpływem zmieniającego się świata oraz idących za tym potrzeb publiczności. Autorka poddała obserwacji element komiczny w operze, zarówno zamierzony, jak i niezamierzony przez kompozytorów i librecistów. Temat został dodatkowo rozszerzony o pastisz, żart oraz nowatorskie spojrzenie na operę odzwierciedlone we współczesnych inscenizacjach. Problematyka przełamania tradycyjnej formy muzycznej i sposobu jej wykonania na scenie coraz częściej angażuje myśli twórców. Pojawiają się też pytania: Gdzie jest granica pomiędzy artyzmem a tzw. kiczem? Kiedy dzieło w nowej odsłonie

możemy nazwać nowym nurtem, odkryciem, a kiedy stanowi jedynie mierną próbę stworzenia nowej wartości? Szereg domysłów stało się asumptem do refleksji i skłoniło autorkę do rozważań teoretycznych oraz szeregu badań empirycznych, co doprowadziło do zgłębienia tematu pastiszu. Udało się przywrócić zastosowaniu środków wyrazowych, dzięki którym arie operowe zyskały rys komediowy.

Rozdział I, to rys historyczny, powstanie i ewolucja opery komicznej oraz jej rola dla społeczeństwa. Autorka po krótko przedstawia rozwój opery przez wieki, poczynając od Średniowiecza a skończywszy na Romantyzmie. Następnie prowadzi nas dalej do XX i XXI wieku przedstawiając pastisz i mieszanie gatunków w tym czasie. Jest to wszystko przedstawione bardzo jasnym i klarownym językiem. Wszystkie informacje oparte są na źródłach stricte naukowych i popularnonaukowych oraz książkach biograficznych.

W rozdziale III, którego główną wartością jest mieszanie gatunków muzycznych, autorka opiera się o swoje rozważania na podstawie własnych doświadczeń, będąc śpiewaczką i wykonawczynią w spektaklu *Czas dla nas, czyli muzyka i śmiech*. Jest to główny rozdział pracy w którym bardzo przejrzyste są przedstawione utwory, wykonane przez doktorantkę w sposób klasyczny, przedstawia dogłębną charakterystykę każdego z nich. Są to wybrane ze spektaklu utwory, którym nadano komediowy, odmienny od pierwotnego charakter lub które poddano odpowiednim transformacjom w celu uczynienia z nich propozycji humorystycznych. Autorka bardzo umiejętnie połączyła w pracy tematykę zagadnienia opery, która z samej definicji nazwana jest tzw. sztuką wyższą, współcześnie skierowaną przede wszystkim do świadomego słuchacza, z kabaretem, który zaś ma bogate korzenie i historię, lecz dzisiaj przypisuje mu się niską wartość artystyczną.

Doktorantka, bardzo słusznie twierdzi, że po przeanalizowaniu historii opery, uwypuklając w niej element komiczny, w tym pastisz, pokazuje, jak istotne ma on znaczenie. Twierdzi, że nie możemy traktować żartu, rozrywki czy też kabaretu jako mniej ważnej formy sztuki, niezasługującej na szacunek. Historia pokazuje, że dzięki lekkiej, humorystycznej formie odbiorca może przyswoić i zrozumieć trudne oraz ważne tematy. Kompozytorzy, malarze, reżyserzy, aktorzy często traktują dowcip jako bardzo poważną formę przekazu o dużym zasięgu.

Konkluzja

Stwierdzam iż mgr Agnieszka Kowaluk w swojej pracy doktorskiej – *Lamanie standardów – żart i pastisz w muzyce ponad podziałami stylów na podstawie spektaklu „Czas dla nas – czyli muzyka i śmiech”* składająca się z dzieła artystycznego i rozprawy opisowej, wykazała się wyróżniającą wiedzą teoretyczną i historyczną w dziedzinie sztuk muzycznych. Praca ta wnosi ogromny wkład w proces badawczy poruszanej przez nią tematyki. Myślę, że do tej pory nie powstała praca, która łączy tak różne gatunki muzyki w sposób bardzo profesjonalny i do tego potrafi bawić i wzruszać jednocześnie. Biorąc pod uwagę całokształt rozprawy doktorskiej stwierdzam, że mgr Agnieszka Kowaluk rozwiązała założone zagadnienie artystyczne i tym samym w zadowalającym stopniu spełniła wymagania art. 13 ustęp 1 ustawy z dnia 14.03 2013 roku. W związku z powyższym stawiam wniosek o jej przyjęcie.

prof. dr hab. Małgorzata Ratajczak

4.07.2021.